

OBRAŻENIE (170) *sb n*

o, a oraz pierwsze e jasne; -é (12), -e (3); -é *OpecŻyw*; -e *BiałKat*, też *Calep* (3); -é : -e *SarnStat* (11:2).

sg *N* obrażenié (32); -é (9), -e (3), -(e) (20). \diamond *G* obrażeniã (85); -ã (71), -(a) (14). \diamond *D* obrażeniu (9). \diamond *A* obrażenié (20); -é (3), -(e) (17). \diamond *I* obrażeniem (14), obrażenim (4); -im *SienLek*, *BiałKaz*, *Calep*; -em : -im *WujNT* (1:1); ~ -em : -ém *SarnStat* (3:2). \diamond *L* obrażeniu (1). \diamond *pl N* obrażeniã (1). \diamond *A* obrażeniã (4); -ã (3) *CzechRozm*, *ModrzBaz*, *SarnStat*; -a (1) *Mącz*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI w. s.v. obrazić*; ponadto *XVII w. (z Cn) s.v. obraza* oraz w objaśnieniu *s.v. obraźliwość*.

I. Rzeczownik od „obrazić” (160) :

1. *Uszkodzenie, zniszczenie, zepsucie; nadwerężenie, umniejszenie, osłabienie; offensio Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; laesio HistAl, JanStat, Cn; offensio Mącz, Vulg, Cn; laesura Vulg, Cn; vulneratio JanStat* (75) :

Przen (11) : częŝto ludzi pobożnych ŝławã obrãzenie cierpi/ á zãś niepobożni ludzie z niewinnoŝci zãleceni bywaiã *KuczbKat* 60.

obrażenie czego (7): ye⁸⁰ Kro. m. rozvmye yłch yako ŝlam s ŝzyebye prziczini obrazenya przyiałzny y przymierza, nykomv nyedawa. thak nyewneth za cziam powyefczã kv srzvczenyv yey ŝzye ŝkvapy. *LibLeg* 11/171v; O mãrny ŝwiecie/ o iałkinio łotrowka/ vkażyłz thež ty/ iałkie dobrodzyeyftwã tãkiemu vczyniã mozełz/ ktory náŝlãduie ciebie/ [...] nic inŝzego iedno fałłz/ [...] á nákoniec ná włzem obrãzenie/ v ŝlawy/ y zdrowia/ y żywotał wiecznego. *RejPos* 173v. *Cf* »obrażenie sumnienia«, *bez (a. przez) obrażenia czego*.

W charakterystycznych połączeniach: obrażenie przyjaźni, przymierza; obrażenie na wŝem; obrażenie cierpieć.

Wyrażenie: »obrażenie sumnienia« (2): A gdzie by Rękoymia dla obrãzenia Sumnienia ŝwego przyfyęgi niechciał podiać/ thedy bywa ŝkazan w onym długu *GroicPorz* í. *Cf* »bez obrażenia sumnienia«.

Wyrażenia przyimkowe: »bez obrażenia, przez obrażenia« = *sine offendiculo Vulg; sine scrupulo, absque laesione, absque vulneratione Cn* (3:2): Oto ŝię też ŝam pilnie ŝtãrãm/ ábych zãwždy miał ŝumnienie bez obrãzenia [*sine offendiculo conscientiam habere*] przed Bogiem y przed ludźmi. *WujNT Act* 24/16.

~ *bez (a. przez) obrażenia czego* (4): thedy pilno rozmyłlay á roŝtropnie uważay/ iałko ŝie małz w tym [= *pełniãc urzãd*] bez obrãzenia cnoty zãchowãć *RejZwierc* 38v. *Cf* »bez obrażenia sumnienia«, »przez obrażenia sprawy«.

Wyrażenia:praw. »przez obrażenia sprawy« = *absque laesione a. vulneratione causae JanStat* (2): y chcemy y ŝkãzuiemy/ áby od tego czãłu przez obrãzenia ŝprãwy ŝwiãdectwã tych ŝwiãtkow przez ŝędziãgo były przyiętã *SarnStat* 578, 578. ~

»bez obrażenia sumnienia« (1): ŝtrony chcãc ku zgodzie bez obrãzenia ŝumniãniã [*sine scrupulo conscientiae JanStat* 226] przyŝyć/ [...] dáli ŝie ná náłz wyrok *SarnStat* 184.

α) *Skaza, zmaza; offensa Vulg (2)* : Bog łáfká ielth/ przez ktorego obrażenie/ ktorefmy nábyli przez grzech przeciw pánu Bogu/ możem zgładzić. *HistRzym* 101.

Wyrażenie przyimkowe: »bez obrażenia« (1):

~ *Szereg*: »szczery i bez obrażenia« (1): żebyście byli łzczerymi y bez obrażenia [*ut sitis sinceri et sine offensa*] ná dzień Chrístułow. *WujNT Philipp* 1/10. ~

a. *O zdrowiu i organizmie ludzkim lub zwierzęcym*: zranienie, rana, skaleczenie, uderzenie; *offensio Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; laesio HistAl Cn; laesura Vulg, Cn; offensa Mącz, Cn; offensiculum, offensus, vulnus Cn (64)* : ielthby brzemienna niewiašta miała wmacicy albo w progu człónka tajemnego iakie obrażenie/ to ielst wrzod/ bolączkę/ albo zranienie boleśne, Thedy ma być wezwań vmiejętny barwierz albo doctor *FalZioł* V 19a, I 114b; Ktorzy łye dopuřzczą męzoboyřtwá/ [...] s tráfunku przes iákie niezczęście/ w kuńřcie/ we grze/ w roboćie/ ták iżby z onego niebácznego obrażenia/ potym obrażonego śmierć zářłá. *GroicPorz* mmv, k3v; *Leop Eccli* 34/20; *Mącz* 261a; Rozdział o zewnětrznym iádźie [...] kthory łye z obrażenia włudza w człowieká *SienLek* 155, 89v; *RejPos* 256v; Oczy páńkie pilnuią tych ktorzy go miłuią/ ielłci [...] obroną od obrażenia *BudBib Eccli* 34/18[20]; Miecze/ y inłze włzelákie naczynia do obrażenia vczynione [*instrumenta alia ad laedendum comparata*]/ niemáłą [!] być nořzone w Rzeczyřpolitey łpokoyney. *ModrzBaz* 63v; *Offensiuncula* – Małe obrazenie, razik. *Calep* [726]a.

obrażenie kogo (2), czego (7) [= *kto, co został(o) obrażony(-e)*]: *MetrKor* 26/62v; Bolączka^m/ zamierzknieniu w oczu/ kurczowi/ Cordijacze, częřtemu omdlewaniu/remie/ obrażeniu vřt: Słóńcze panuie. *FalZioł* V [51]e, V 26v; á przygadza łye tá niemoc z obrażenia thylu głowy *SienLek* 54v, 89v. *Cf* *obrażenie kogo o co; bez (a. przez) obrażenia czego*.

obrażenie czego [= *co obrażiło*] (2): kthorych źwierząt nietilko obrażenie mogło ie wygládzić [*non solum laesura poterat illos exterminare*]/ ále iedno pořrzenie dla řtráchu vmorzić. *Leop Sap* 11/20. *Cf* *kromia obrażenia czego*.

obrażenie kogo [= *kto został obrażony*] *o co* (1): *OpecŻyw* 107 *cf* »zbiecie i obrażenie«.

obrażenie czyje [= *kto został obrażony*] (1): *GroicPorz* mm3 *cf* »(ani) obrażenie albo (ani) zabicie«.

W połączeniach szeregowych (2): napraviać rany y řtluczenia z zbiecia z obrażenia/ s řtarcia *FalZioł* I 64a, V 26v.

W charakterystycznych połączeniach: obrażenie koni, macicze, tylu głowy, ust, wnětrznej skorki; obrażenie namniejsze, niebaczne; obrażenie ze złości; obrażenie o kamień.

Przysłowie: pfi kthorzy bárzo łzczekáią/ nie máią řadney dowćipnoći obrażenia [*canes qui multum latrant nullam habent laesionis efficaciam*]. *HistAl* C4v.

Zwroty: »bez (a. przez) obrażenia zachowa(wa)ć« [*szyk zmienny*] (2): [*Safirus*] oczy od ořpic zachowawa przez obrażenia. *FalZioł* IV 57d; *Leop 3.Mach* 6/35.

»nie być winnym obrażenia; nie moc być winowan o obrażenie« [*szyk zmienny*] (2:1): A pořpoliće o wřzytkich ktorzy łye báwią około rzeczy vtćiwych/ ku czynieniu dozwołonych/ w kthorych by kogo s tráfunku/ zá niezczęřćim mogł obrazić áłbo zábić: tákowi nie łá winni áni obrażenia/ áni zábicia/ pod Condycyámi wylřřzey námienionymi *GroicPorz* mm3, mm2v, mm3.

»obrażenie wziąć« (1): Drugi raz gdy coś w garncu wrzało/ [...] łamą w ogień wpadła: ale żadnego obrażenia nie wzięła. *SkarŻyw* 226.

»obrażeniem szkodzić« (1): Nie mniej też chropawé paznogcie człowieka łzpacą/ y częłtokroć mu obrażeniem łzkodzą *SienLek* 136.

Wyrażenie: »obrażenie zdrowia (a. na zdrowiu)« (3): Ránienie ábo obrażenie ná zdrowiu. *LatHar* 115. Cf »przez obrażenia zdrowia«.

Szeregi: »[nie]mężobojstwo ani obrażenie« (1): Ciele/ Murárze/ y inni Rzemiełnicy/ [...] ieliby kogo zrzućenim ná doł iákicy máteryey obraźili áłbo zábili/ nie winni łą mężoboyłtwá áni obrażenia *GroicPorz* mm2v.

»obrażenie a(1)bo ranienie« [szyk 1:1] (2): *LatHar* 115; igra y krotochwilá nie ma łie ściągáć ku iákíemu obrażeniu áłbo ránieniu [ad aliquam laesionem, seu vulnens offensionem *JanStat* 601] *SarnStat* 620.

»szkoda albo obrażenie« (1): aby zadna przyprawa nye byla ktora by myala kv łkodzye albo kv obrazenyv ych łzamyx albo kony ych bicz *MetrKor* 26/62v.

»szkodzenie i obrażenie« (1): zda łię być potrzebna rzecz/ zákázáć/ áby żaden w mieście y w łchadzkać nieśmiał nośić broni w łzelákicy ku łzkodzeniu y obrażeniu wćzynioney [ad nocendum et laedendum comparata]. *ModrzBaz* 63v.

»(ani) obrażenie albo (ani) zabicie« (2): Ták iuż rzemiełnik [jeśli ustawi znak ostrzegający o niebezpieczeństwie] nie będzie mógł być winowan o czyie obrażenie áłbo zábicie/ choć by też wołanim żadnego znáku nie dał. *GroicPorz* mm3, mm3.

»zabicie i obrażenie« (1): Iezufa pąde^m ij z łiepanijm z ogroda wywiedzienie ij w Cedron rzekę wrzucenijé ij zepchnienijé/ ij o kamién z bicie ij obrażenijé. *OpecŻyw* 107. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Wyrażenia przyimkowe: »bez obrażenia, przez obrażenia« (8:5):

~ bez (a. przez) obrażenia czego [= co nie zostało obrażone] (3): gdy kniemu przyłóziłz trochę imbiru á gałganu/ tedy wćzyni purgaciją then krokos bez obrażenia żoładka. *FalZioł* I 33c. Cf »przez obrażenia zdrowia«.

Wyrażenia: »bez obrażenia cielesnego (a. na ciele)« (2): *GroicPorz* iiv; y wyłzedł Witus bez żadnego obrażenia na cíele łwym *SkarŻyw* 553.

»przez obrażenia zdrowia« (2): *FalZioł* I 74c; rzeczy máią być do łtrawienia łatwié/ á coby łye w krew nalepłzą obroćiły/ przy piwieli/ przy winieli/ bylé wedle nałogu/ á przez obrażenia zdrowia *Oczko* 28.

»przez (a. bez) obrażenia żadnego, każdego« [szyk 3:2] (4:1): Theż gdy by łobie kto namazał ręćzę łokiem Nołtrzegowym/ może nołić rołpalone żelazo przez żadnego obrażenia w ręćkach. *FalZioł* I 83a, I 24d, IV 58d; Azáfz nie małz onych trzech czo łiedzieli w onym piecu okrućnym łrodze rołpalonym iáko w łetney wodzie bez obrażenia káżdego. *RejZwierc* 263, 263.

Szeregi: »cale i bez obrażenia« (1): Iełtli tedy mié łłukáćie/ dáycie tym (to iełt apołtolom) odeydz/ tzale ij bez obrażenia. *OpecŻyw* 105v.

»bez naruszenia i obrażenia« (1): ten który wśem pánuie/ wśyftki w obec bes náruśzenia y obrázenia záchował [*incolumes eos liberavit unanimiter PolAnt*]. *Leop 3.Mach 6/35*.

»bez obrażenia i bez włomności« (1): In Summá/ áby tákie męki były zádáne/ żeby ciáło było bes obrázenia wielkiego/ y bes włomności. *GroicPorz ii2. Cf* »bez (a. przez) obrażenia zachowa(wa)ć«. ~

»krom obrażenia, kromia obrażenia«: (6:1): Theż wraczenie dzieci młodych/ thym [*solą pieczoną*] doftatecznie krom obrażenia śtanowi. *FalZioł V 83*; Trzecia rzecz ieft/ nośić ogień krom obrázenia/ iáko ogień pychy/ łákomśtwá: śmyłśtwá: y inych grzechow ktore częśtokróć káżá duśzę y ciáło. *HistRzym 111v, 92, 92v, 110, 129*.

~ *kromia obrażenia czego* [= *co obraziło*] (1): Pothym dnia trzeciego gdyż ie wźięto/ náleżiono ie kromia wśelkiego obrázenia ogniá *HistRzym 132v*. ~

»procz obrażenia« (1): ty gádziny [= *węże*] iad śwoy ktorym zaráżáią/ W łobie procz obrázenia záwždy wśtrzymawáią. *HistLan F4*.

Przen (13) : abowiem bi to niekziwda woyewodzie p. bila ale obrazenie oka yego Cz. m. pana mego *LibLeg 10/66*.

W połączeniu szeregowym (1): Niechay będzie ftoł ich śidłem/ y włowieniem/ y obrázeniem y zapłátą im [*Fiat mensa eorum in laqueum et in captionem et in scandalum et in retributionem illis*]. *WujNT Rom 11/9*.

a) bibl. (11) :

Wyrażenie:»kamień obrażenia (czyjego) ku obrażeniu [czyjemu]« = *lapis offensionis Vulg (8:1): Leop Rom 9/32, 33; RejAp 179; RejPos 28, 31*; ktorzy śzukáią wymowek y przyczyn áby prawdzie Bożey mieścá v śiebie niedáli/ tym iáko niewdzięcznym Pan Chrístus śtawa fie kámieniem obrázenia *WujJud 4v; WujNT Rom 9/32, 33, 1.Petr 2/8*.

Szeregi: »obrażenie a pogorszenie« (1): A niewiernym ten kámiień Kriřtus/ ktory buduiąc kościoł Sálomonow wzgárdzili/ śtánie fie ná obrázenie/ á ná opokę pogorśzenia ich *RejPos 53v*.

»obrażenie a upadek« (1): ten kámiień śłthánie fie ná wieczne obrázenie á ná vpadek/ ktorzy nie będą wierzyć śłowom iego. *RejPos 301*.

»(i) obrażenie i (a) zgorśzenie« (5): Otho iá kładę ná Syonie kámiień obrázenia/ y opokę zgorśzenia [*Ecce pono in Sion lapidem offensionis et petram scandalii*]/ á każdy kthory vwierzy weń/ nie będzie pohánbiony. *Leop Rom 9/33; RejPos 28, 31; WujNT Rom 9/33, 1.Petr 2/8*.

2. Znieważenie, urażenie, zniewaga, obraza; offensa Mącz, JanStat; laesio Modrz, JanStat; onerositas PolAnt; offensiuncula Mącz; offensio Modrz (50) : *BibRadz Eccli 27/13; Mącz 261a, 332b; BiałKaz K2*; Ale ieft ich wiele tákiego przyrodzenia/ ktorzi z málucźkiey rzeczy łáčno biorą wielkie obrázenia. Z ledá słowecźká/ ktorym mniamáią fię być dotknionemi [...] z otworzenia wśt/ zákrzywienia/ marźczenia *ModrzBaz 66, 29v, 65v, 66*; Niemałe tez obrázenie bydź rozumieją Obywatele W.X.L.^{gº} przeto iz zadaniem sprawy stron^{om}. Mandaty niesłuszne z Cancellaryei naszey bywaią wydane *ActReg 46*.

obrażenie kogo (4), czego (14) [= *kto, co został(o) obrażony(-e)*]: *Offensa fere activa significatione sumitur, Wykroczenie przeciwko komu/ Obrázenie kogo/ też nielubość. Mącz 261a; ModrzBaz 65v*.

Cf »obrażenie majestatu (krolewskiego)«, *bez (a. przez) obrażenia kogo, czego*, »oprocza obrażenia [kogo]«.

obrażenie czyje (1): który niebojąc się niczyiego obrażenia/ miałeś za to/ że wżytkiego trzeba zaniedbać/ a naprzód o polpolite dobre/ a zwłaszcza o dobrą sławę oyczyzny iść. *ModrzBazBud* π5v.

W połączeniu szeregowym (1): rozkazujemy ninieyszą zapowiedzią: aby żaden któregokolwiek stanu albo zawołania będąc rozgniewany jakimkolwiek obrażeniem / albo krzywdą/ albo szkoda [laecessitus *offensa aut iniuria vel damno JanStat* 690]/ nie śmiał przez nálezego zwolenia wojować *SarnStat* 118.

W przeciwstawieniu: »obrażenie ... jednanie« (1): Bo są niektórzy do obrażenia drugich bärzo prędcy: a do iednania albo leniwi/ albo zgoła niedbali [ad *offendiendum alios valide prompti, ad placandum vel tardi vel prorsus negligentes*], *ModrzBaz* 65v.

Zwroty: »obrażenie odpuścić« (1): aby Naiálnieyszy Pan Kázimierz Król Polski/ przereczoné Mieczsany [...] przyjął/ y wżytko obrażenie z ferca im nigdy ani słowem ani wczynkiem tego nie wipominając odpuścił [et *omnem offensam ex corde illis nunquam verbo vel facto ipsam reminiscendo, dimittet JanStat* 881] *SarnStat* 1102.

»obrażenie znośić« (1): Czemu małuczkiego obrażenia niemamy skromnie znośić [Cur *offensiones levissimas minime ferendas putemus*]/ gdyż łami wielokróć drugie obrazamy? *ModrzBaz* 66.

Wyrażenie: »obrażenie majestatu (krolewskiego)« = *crimen a. laesio maiestatis Modrz; crimen laesae maiestatis JanStat* (13): *BielKron* 85v; ten mi się zda być winien obrażenia máiestatu/ kto przeciwko Pánu/ albo przeciwko Vrzędowi/ albo Rzeczypospolitey/ albo przeciwko temu/ ktoremu część iaka Rzeczypospolitey poruczona iest/ wczynił co złą zdradą *ModrzBaz* 82, 81v, 82; Obrázenie Máiestatu Królewskiego, tylko w osobie Królewskiej bywa dopuśczone. *SarnStat* 21, 21, 22, 43 [2 r.], 501, 845 [2 r.], 1310.

Wyrażenia przyimkowe: »bez obrażenia, przez obrażenia« = *sine offensione Modrz* (2:1):

~ *bez (a. przez) obrażenia kogo, czego* [= *kto, co nie został(o) obrażony(-e)*] (2): dwori ye⁸⁰ Kro. mczu za thak wprziwylyeyowane ysch przelfz obrazeny yeo Krolyewfkyey mczu ofłobi gwalth łzye yem zadni dzyacz nyemoze *LibLeg* 11/152v; *ModrzBaz* 29v.

Szereg: »bez obrażenia i nieprzyjaźni« (1): profząc wżzechmogącego Páná/ [...] aby bez obrażenia y łpolney nieprzyjaźni/ ten stan święty w imię iego zacząć łzczelliwe/ [...] mogli *KarnNap* G3. ~

»oprocza obrażenia [kogo]« (1): Piłat był niewinnieyszy niżli wżyfcy Zydzi/ y łzukał wżelákich obyczaiow ktore iedno mógł wynáleść (oprocza obrażenia ludzi y praw Cefárkich) aby był Chriftá Páná od śmierci wybawił *WujNT* 121.

Przen (1) : bo który są temu przeczyuyą (yż panna czyłcze począta] dla (obrazeny łzmyalego tego vyznauanya)/ krom pomłty ofobney nyebyua *PatKaz* I 15.

a. *O Bogu; zapewne też rozgniewanie (konteksty nie dają możliwości odróżnienia tych znaczeń)* (17) :

obrażenie kogo (2): *BielKron* 78v; Wżytkie tedy słuzne a łprawiedliwe powinności wojenne/ ktore od zwierzchnego vřzędu bywaią wkładáne/ poddani máią wykonywáć/ ielłi obrażenia Bogá y ciężkiego karánia vsć chcą. *ModrzBaz* 125.

obrażenie czyje [= *kto został obrażony*] [w tym: *pron poss* (4), *ai* (4)] (8): *zá grzech á zá obrázenie iego święte/ nigdy nas pomstá żadna nie minie RejPos 234. Cf »nie cirpieć obrażenia swego«, przez obrażenia czyjego, »z obrażeniem Bożym«.*

Zwrot: »nie cirpieć obrażenia swego« (3): *Pan nigdy nie ćirpi obrázenia łwego. RejWiz 181v marg [idem] (2) 181v, Ddv.*

Wyrażenie: »obrażenie majestatu (boskiego a. bożego)« = *divinae maiestatis offensa JanStat [szyk 4:2] (6): RejKup ee2v; ktore [przysięgi] iednák nigdy niebywáią bes obrázenia Máiełtatu Bożego GroicPorz z3; BiałKat 168v; LatHar 139; SarnStat 901, 904.*

Szereg: »i krzywda i obrażenie« (1): *Nie łkóńczona á nieogárniona ielth wielmożność Boża/ y godność Máiełtatu iego: á przetho y krzywdá y obrázenie Máiełtatu iego nieogárnioney obrázliwości ielst BiałKat 168v.*

Wyrażenia przyimkowe: »bez obrażenia, przez obrażenia« (1:1): *izby [ojcowie] ku pobożności będąc gotowi/ Pána Bogá świętobliwie y bez włzelkiego obrázenia chwalili KuczbKat 310.*

~ *przez obrażenia czyjego* (1): *Iáko ielst [...] teź dobre á cnotliwe záchowanie w tym náłzym nędznym pielgrzymowániu/ przez obrázenia Páńłkiego y bliźniego łwoiego/ y inych náuk do tego wiele w piłmie świętym mamy. RejPos 132v. ~*

»z obrażeniem« (3):

~ *Wyrażenie:* »z obrażeniem Bożym« (3): *A Izby łie periuria z obrázeniem Bożym nie działý/ máią Kommisarze piérwéy przypátrzyć łie znákóm [granicznym] z obu łtrón/ przez łtarce pokazánym SarnStat 470 [idem 846], 710, 846. ~*

3. Szkada, krzywda; wyrządzenie szkody, skrzywdzenie; offensio Modrz, JanStat (11) : *A thák gdy poniełiefz dar twoy do włbłgánia Páńłkyego/ á tám włpomniłz iz brát twoy ma co obrázenia od ciebye/ ołtaw rádlzey dar twoy przed onym ołtharzem/ á wroc łie/ y przedney pirwey brátá twoiego RejPos 178v.*

obrażenie czyje [= *kto został obrażony*] (2): *częłtoż im wždy mamy odpułzczáć to od nich gdy łie przytráfi obrázenie łwoie/ y dołyćli będzie łiedm kroc? RejPos 247v; CzechRozm 243v.*

Zwrot: »odpuszczać obrażenie« [szyk zmienny] (4): *RejPos 247; KuczbKat 420; CzechRozm 243v; Przeto człowiek Chriłtiáńłki/ ma łię o to pilnie łtarác/ áby z káżdym był w łálce: obrázenie łzczerze odpułzczáł [offensiones bona fide deponat]: zá łwe wyltępkı łzczerze á pokornie odpułzczenia prołł ModrzBaz 66.*

Wyrażenia przyimkowe: »bez obrażenia« (2):

~ *Wyrażenie:* »bez obrażenia bliźniego« (2): *Iuż żywie poczćiwym á pobożnym nábyciem łwoim/ bez obrázenia bliźniego łwego. RejPos 43, 289v.*

Szereg: »bez szkody a bez obrażenia« (1): *nic wıęcey Pan nie potrzebnie po wiernych łwych/ iedno áby káždy poczćiwie/ pobożnie/ á cnotliwie záchowywał ten doczefny żywot łwoy/ bez łzkody á bez obrázenia bliźniego łwego RejPos 289v. ~*

»okrom obrażenia [kogo]« (1): *Pıfarz łedwie onym łprzecznikom/ okrom obrázenia obu/ ábo wždy iednego [sine offensione utriusque ... alterutrius]/ dołyć wczynił ModrzBaz 88.*

»z obrażeniem [w tym: kogo, czego (2)]« (3): by też to dobrze miało być y z obrażeniem Rzeczypospolitey/ kiloby iákíey wiołki do czału podzierzeć dano *RejZwierc* 36v.

~ Szeregi: »z obrażeniem i upadkiem« (1): które [zwady] teraz oštátnie z ciężkim obrażeniem y vpadkiem [ex altera novissime gravi offensione et iactura *JanStat* 843] wczęły fie *SarnStat* 1068.

»z zafrasowaniem i obrażeniem« (1): Aleć záprawdę mnieyłzy to był wyłtępek zá kupnem co otrzymać/ [...] niźli z wiela ludzi záfráfówaniem y ciężkim obrażeniem [cum multorum turbatione ac gravi offensione] częgo doštáwác *ModrzBaz* 6v. ~

4. Poruszenie, wzburzenie, niechęć; exacerbatio *Vulg*; offensio *JanStat* (8) : Dżís ieflibyście głos ięgo vflyłzeli/ nie zátwárdzayćiefz ferc wáfzych iáko w onym obrażeniu [in illa exacerbatione] *WujNT Hebr* 3/15.

obrażenie czyje (1): kościół Chriřtuřow ná on czas poczynájący/ wżczepiony był od Apořtořów nie tylko miedzy Żydy/ ále y miedzy Pogány [...] Co też nie pomáłu Żydy obrażało, (marg) *Zydow* obrażenie. (-) *WujNT* 517.

obrażenie między kim a kim (2): bacząc ná rořtérki/ [...] nielubořci/ obrażenia/ które miedzy Naiáfnieyřzym Křiążęćiem/ Pánem Kázimiěřzem z łáłki Bożęy Królem Polřkim/ [...] z iednéy řtrony/ á nas brátem Lódwikiem Miřtrzem wielkim [...] z drugięy řtrony były wćzęćé: potym vmyřły náłzé ku pokoiowi y zgodźie obróćiliřmy *SarnStat* 1086, 1067.

W połączeniach szeregowych (2): od woien których fie oplákiwác godźi/ od wyřieczenia/ od nielubořci/ od nienawiřci/ od gniewów y obrażenia [a querriis deflendis, excidiis, displicentiis, odiis, rancoribus, et offensis inter nos *JanStat* 843] [umyřliliřmy umyř nasz odwieřć] *SarnStat* 1067, 1086.

Zwrot: »pojednac obrażenie« (1): to yełli fie řtánie/ tedy w Niemcech poiedna wyele obrażenia *BielKron* 199.

Wyrażenie: »spolne obrażenie« (1): A ktemu iże řwoi řá/ łáćno ábo powinowáćtwo/ ábo řpolne obrażenie [offensiones mutuae] řercá ich od práwego rozłádku odwieřć mogá. *ModrzBaz* 91v.

Szeregi: »i obrażenie i ziąřzenie« (1): tedy tákowé w Lenno dánié/ chcemy y řkázuiemy byđz nikićzemné/ [...] iáko tákowé/ które ku řzkodźie Rzeczypospolitéy Króřłéřtwá náłzégo/ y obrażeniu y ziąřzeniu [laesionem et offensam *JanStat* 88] mogłoby przyřdź. *SarnStat* 979.

»przymowka i obrażenie« (1): A ktemu gdy by był do moźnieyřzych řzedł/ á do innych nie řzedł/ przymowki by był y obrażenia v wiela zbyć nie mogł. *SkarŻyw* 87.

5. Zgorszenie, uczynienie kogo gorszym, zdemoralizowanie; offensio *PolAnt*, *Modrz*, *Vulg*; scandalum *Modrz*, *PolAnt*; laqueus *PolAnt*; offendiculum *Vulg* (16) : zmieřzáli řię z narody/ y náuczyli řię vćzynkow ich. Y řłuźyli obrzydłóřciam ich/ ktore im były obrażeniem. *BudBib Ps* 105/36, *Ps* 118/165; Nie podobno iefł áby nie przyřłzy obrażenia. Lecź biádá przez kogo przyřidá. *BudNT Luc* 17/1.

obrażenie kogo [= kto został obrażony] (2): *Diar* 53 cf »obrażenie albo zgorszenie«. Cf bez obrażenia kogo.

obrażenie częgo [= co zostało obrażone] (1): *BudBib Sap* 14/11 cf W połączeniu szeregowym.

obrażenie częgo [= co obraziło] (1): y obrażenie tákie złęgo przyřkłádu/ iáko kámieñ z drogi odmiátác [mamy] *SkarŻyw* 108.

W połączeniu szeregowym (1): w stworzeniu Bożym [*balwany pogańskie*] są wykształtowane ku obrzydłości/ y ku obrażeniu dużej ludzkiej/ y ku wśdleniu nog ludzi głupich [*in creatura Dei in abominationem facti sunt, et in scandala animabus hominum, et in laqueum pedibus insipientium*]. *BudBib Sap* 14/11.

Zwroty: »obrażenia nie dawać, obrażenie nie ma być dawane« [*szyk zmienny*] (1:1): pośtanowicie/ żebyście nie dawali obrażenia albo zgorzzenia bratu [*ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum*]. *WujNT Rom* 14/13, Dddddd.

»obrażenie przynosić« (2): *RejPos* 17v; A ktorzi działkam śwym obrażenie przynofzą [*scandalum afferunt ac offensionem*]/ ażaby nielepiey było im/ [...] aby zawieśiwłzy ná ich śzyj osłe żarná byli w morzu wtopieni? *ModrzBaz* 10.

Szereg: »obrażenie a(l)bo (i) zgorzzenie« = *offendiculum vel scandalum PolAnt, Vulg* [*szyk 2:2*] (4): *Diar* 53; więcej tego śtrzeżcie aby zgorzzenie bratu nie było położone/ albo też obrażenie. *BibRadz Rom* 14/13; *WujNT Rom* 14/13, Dddddd.

Wyrażenia przyimkowe: »bez obrażenia« = *sine offensione Vulg* (2): Bądźcie bez obrażenia y Żydom y Pogánom/ y kościołowi Bożemu *WujNT 1.Cor* 10/32.

~ *bez obrażenia kogo* (1): Zátym aby wolności wżywali przykładem iego bez obrażenia inśzych. *BibRadz 1.Cor* 10 *arg.* ~

»z obrażeniem« (1): Wśzytkoć w prawdzie *ieft* czyfite: ále zle *ieft* człowiekowi ktorzy ie z obrażeniem [*per offendiculum*]. Dobra *ieft rzecz* nie ieść mięfá/ y nie pić winá/ áni *zadney rzeczy* w ktorey śię brát twoy obraża albo pogarśza/ albo śłábieie. *WujNT Rom* 14/20.

a. *Coś, co budzi sprzeciw, nie mieści się w ogólnie przyjętych normach* (2) :

Szeregi: »obrażenie a pośmiewisko« (1): tákowe vbożuchne národzenie iego/ v ludzi niewiernych obrażeniem *ieft/ á v* mędrkow świátá tego *ieft* pośmiewiśkiem. *RejPos* 17v.

»obrażenie a szaleństwo« (1): Kriśtus Pan żydom śtał śie obrażeniem/ á pogánom śzaleńśtwem. *RejPos* 1.

II. *Rzeczownik od „obrazić się” (3) :*

1. *Poniesienie szkody z własnej winy; uszkodzenie się, nadwężenie się; przen: poniesienie szkody w sferze duchowej* (1) : [*sumnienia*] gryżenie ludziom dobrym ma być ciężłze/ niż ktore zádanie, Ale ná tákie obrażenie [*his offensionibus*] niemoże być śkutecznieyśze lekárśtwo/ iedno gdybyś chęćią á zwyczáiem przyuczył śię prawdę mowić *ModrzBaz* 60.

2. *Rozgniewanie się, oburzenie się* (2) : *Morositas* – Skrzetnoścz, richłę obrazenie. *Calep* 675b.

obrażenie z czego [= z powodu czego] (1): O złem obyczáiu/ y przyśięgánia nierozmyślnie: Y obrażenia zklamśtwá [*de perversitate ... offensionum ex mendaciis*] chocia śłufźnie zádanego *ModrzBaz* 59v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (7) : *Laesio*, Obráżenie. *Mącz* 182c, 261a [2 r.]; *Offensa* – Ottrączenie, obrazenie. *Calep* [726]a, 464b, 578a, 950b.

Synonimy: **I.** 1. *naruszenie, skażenie, zepsowanie; a. rana.*

Cf [**NIEOBRAŻENIE**], **OBRAZA**, **OBRAZIĆ**, **OBRAZIĆ SIĘ**